

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ**

Факультет захисту рослин, біотехнологій та екології

**ПРОГРАМА
ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ,
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ ЗВІТУ
ТА ВЕДЕННЯ ЩОДЕННИКА**

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 202 «Захист і карантин рослин»

Київ-2022

УДК 632 (075)

Викладені програма проходження виробничої практики, методичні рекомендації до написання звіту та ведення щоденника студентами факультету захисту рослин, біотехнологій та екології для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 202 Захист і карантин рослин у Національному університеті біоресурсів і природокористування України

Рекомендовано до друку вченою радою факультету захисту рослин, біотехнологій та екології протокол №11 від червня 2022 року

Укладачі:

Доля М.М., доктор сільськогосподарських наук, професор
Гентош Д.Т., кандидат сільськогосподарських наук, доцент
Сикало О.О., кандидат сільськогосподарських наук, доцент
Піковський М.Й., доктор сільськогосподарських наук, доцент
Башта О.В., кандидат біологічних наук, доцент

Рецензенти:

***Бабич А.Г.**, доктор біологічних наук, професор кафедри інтегрованого захисту та карантину рослин НУБіП України;*
***Стригун О.О.**, доктор сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, керівник лабораторії ентомології та стійкості сільськогосподарських культур проти шкідників Інституту захисту рослин НААН;*
***Шпак Б.І.**, керівник підрозділу реєстрації та регулювання компанії «Сингента» Україна*

Відповідальний за випуск доц. М.Й. Піковський

Підписано до друку 05.07.2022. Формат 60x84 1/16.

Ум. друк. арк.1,8. Обл.-вид. арк. 1,9.

Наклад 50 пр. Зам. № 116. від 05.07.2022р.

Редакційно-видавничий відділ НУБіП України

03041, Київ-41, пров. Сільськогосподарський, 4

ВСТУП	4
1. Загальні положення про виробничу практику	4
2. Мета і зміст виробничої практики	6
3. Завдання виробничої практики	7
4. Методичні поради та вказівки щодо проходження виробничої практики.....	9
5. Рекомендації до збору експериментального матеріалу	11
6. Програма виробничої практики	12
7. Зміст звіту про виробничу практику.....	15
8. Оформлення звіту за результатами проходження практики	18
ДОДАТОК А. Зразок оформлення титульної сторінки звіту.....	19
ДОДАТОК Б. Щоденник із виробничої практики	20
<u>ДОДАТОК В. Направлення на виробничу практику .....</u>	<u>25</u>
<u>ДОДАТОК Д. ДОГОВІР НА ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ .....</u>	<u>26</u>
<u>ДОДАТОК Є. ПАСПОРТ ГОСПОДАРСТВА.....</u>	<u>28</u>

ВСТУП

Програма виробничої та практики розроблена відповідно до вимог Законів України «Про вищу освіту», «Про освіту», «Про захист рослин», «Про карантин рослин», «Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті біоресурсів і природокористування України» (від 01 листопада 2021р.), «Положення про проведення практик студентів вищих навчальних закладів України», стандарту вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня освіти ступеня вищої освіти – бакалавр галузі знань – 20 Аграрні науки та продовольство спеціальності – 202 Захист і карантин рослин (затверджено і введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 22.12.2018р. № 1442), «Положення про практичну підготовку студентів НУБіП України» (27 жовтня 2021р.), «Положення про бакалаврську кваліфікаційну роботу у Національному університеті біоресурсів і природокористування України» (23.06.2021р.), «Положення про забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у Національний університет біоресурсів і природокористування України» (від 26.08.2016р.). У програмі наведено мету виробничої практики, зміст практики, методичні вказівки до її проходження, підготовки звіту та ведення щоденника.

1. Загальні положення про виробничу практику

Виробничу практику студенти факультету захисту рослин, біотехнологій та екології освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності 202 «Захист і карантин рослин» проходять у 6 семестрі, після закінчення теоретичного навчання і здачі літньої екзаменаційної сесії. Тривалість проходження практики для студентів 3 курсу.

Базами практичної підготовки студентів університету є навчальні, навчально-наукові, навчально-науково-виробничі лабораторії базового закладу університету (м. Київ), його відокремлених підрозділів (ВП), НДГ університету:

ВП НУБіП України «Великоснітинське навчально-дослідне господарство ім. О.В. Музиченка» (Київська обл.);

ВП НУБіП України «Агрономічна дослідна станція» – навчально-науково-виробнича лабораторія фітопатології (Київська обл.);

ВП НУБіП України «Навчально-дослідне господарство «Ворзель» (Київська обл.);

Навчальна лабораторія «Плодоовочевий сад»;

ННЛ «Демонстраційно-колекційне поле сільськогосподарських культур».

Студенти також проходять виробничу практику в аграрних холдингах, компаніях, підрозділах Держпродспоживслужби (департамент фітосанітарної безпеки, контролю в сфері насінництва, розсадництва та якості зерна; управління фітосанітарної безпеки), діагностичних і біотехнологічних лабораторіях, підприємствах та організаціях будь-якої форми власності в Україні та зарубіжжя, що мають належні умови для проведення практики студентів відповідно до вимог освітніх програм підготовки фахівців. Із такими базами практичного навчання укладаються договори та формується паспорт (зразки форм наведено у «Положенні про практичну підготовку студентів НУБіП України», 2021: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u284/29.polozhennya_praktika_2021.pdf). Договори оформляються у трьох примірниках: один зберігається у деканаті факультету, другий передається у господарство, третій – знаходиться у студента. Термін дії договорів встановлюється на період проведення конкретного практичного навчання.

За кожним практикантом закріплюються два наукові керівники, один – з числа науково-педагогічних працівників кафедр факультету (згідно відповідного наказу НУБіП України), другий – із числа спеціалістів господарства (установи, підприємства).

Керівник практики від вузу видає кожному студенту календарний план проходження виробничої практики та завдання щодо виконання експериментальних досліджень по темі бакалаврської кваліфікаційної випускної роботи.

Перед від'їздом на виробничу практику кожен студент отримує індивідуальне завдання від свого наукового керівника від вузу, яке включає:

- методики проведення експериментальних досліджень і збору матеріалу для підготовки випускної бакалаврської кваліфікаційної роботи;
- підбір необхідного ілюстративного матеріалу шкідливих об'єктів і процесів виконання технологічних операцій для оформлення випускної роботи і звіту;
- рекомендації щодо збору та обробки отриманої інформації в господарстві для підготовки та написання звіту про підсумки проходження виробничої технологічної практики;
- рекомендації щодо збирання, систематизації та оформлення гербарію сільськогосподарських, квітково-декоративних, лікарських і лісових культур, уражених хворобами;
- рекомендації щодо збору колекції шкідників різних видів рослин і гербарій пошкоджених фітофагами органів;

- рекомендації щодо збору колекції гербарію основних видів бур'янів, які засмічують посіви сільськогосподарських культур у господарстві.

2. Мета і зміст виробничої практики

2.1. Практичне навчання студентів є невід'ємною складовою частиною навчального процесу підготовки фахівців освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності 202 «Захист і карантин рослин».

2.2. Метою практичного навчання є :

- закріплення та поглиблення теоретичних знань із нормативних та вибіркового професійно-орієнтованих та спеціальних дисциплін робочого навчального плану на основі оволодіння сучасними технологіями захисту сільськогосподарських культур і технічним обладнання, яке використовується для їх виконання;

- набуття і вдосконалення практичних навичок фахівця в області захисту і карантину рослин;

- освоєння сучасних методів організації праці;

- формування у студентів умінь і навичок прийняття самостійних виробничих рішень.

2.3. Зміст практичного навчання студентів визначається робочими навчальними програмами, які розроблені на кафедрах на основі програм навчальних дисциплін.

2.4. Програми практичного навчання включають рекомендації щодо форм практичного навчання, їх змісту та тестів для оцінки рівня знань, умінь та практичних навичок, що їх студенти набувають за період теоретичного навчання та проходження виробничої технологічної практики.

2.5. Методичне забезпечення практичного навчання студентів включає:

«Положення про практичну підготовку студентів НУБіП України» (27 жовтня 2021р.: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u284/29.polozhennya_praktika_2021.pdf);

- наказ ректора університету;

- робочі навчальні програми навчальних дисциплін;

- програма практики та методичні вказівки до її проведення;

- календарний план практики;

- паспорти баз практичного навчання;

- щоденник проходження практики студентом.

3. Завдання виробничої практики

3.1. Завданням виробничої практики студентів є практичне застосування, розширення і поглиблення знань, що отримані при вивченні спеціальних дисциплін, набуття і вдосконалення ними професійної майстерності, набуття навичок прийняття самостійних рішень, виходячи із конкретної виробничої ситуації, впровадження у виробництво прогресивних технологій та результатів наукових досліджень, залучення їх до суспільно-корисної праці безпосередньо у виробничих колективах.

3.2. Програма виробничої практики передбачає:

- ознайомлення студентів із сучасними технологіями захисту рослин у господарствах різних форм власності, структурою підрозділів, їх оснащенням;

- залученням студентів до самостійного виконання робіт за фахом;

- набуття студентами навиків відносин у трудовому колективі та адаптації в ньому.

3.3. На основі робочої програми виробничої практики розробляється її календарний план, в якому зазначено всі види робіт, що передбачені для виконання студентами, порядок, терміни і місце їх виконання.

3.4. Календарний план практики складається науковим керівником практики студента від університету і корегується з керівником практики від бази практики.

3.5. Для проведення виробничої практики наказом по університету призначається керівник практики, до обов'язків якого входять:

- підготовка місць проведення виробничої практики;

- організація інструктажу з техніки безпеки та порядку проходження практики;

- надання допомоги в організації підготовки звітів про практику;

- видача студентам направлень на практику, щоденників, календарних планів, методичних вказівок тощо;

- забезпечення високої якості проходження практики відповідно до програми практики;

- контроль за прибуттям студентів на базу практики, умовами праці та побуту;

- атестація студентів за результатами проходження практики;

- підготовка та подання звіту завідувачу кафедри щодо організації та проведення практики в базових господарствах.

3.6. У період виробничої практики студенти приступають до збору необхідних даних для виконання бакалаврської роботи та для написання на IV курсі курсової роботи з навчальних дисциплін

«Сільськогосподарська фітопатологія» та «Сільськогосподарська ентомологія». Завдання студенти отримують до від'їзду на практику.

3.7. Під час проходження виробничої практики кожен студент повинен систематично, грамотно і акуратно вести щоденник практики.

3.8. Обов'язки безпосередніх керівників, що призначені від бази практики, зазначені в окремих розділах договорів про надання послуг із практичного навчання студентів.

3.9. Загальною формою звітності студента за виробничу практику є звіт. Звіт оцінюється керівником від бази практики та подається на рецензування керівнику практики від університету. Звіт повинен містити відомості про виконання студентом усіх розділів програми практики та індивідуального завдання і оформляється відповідно до вимог чинних нормативних актів.

3.10. До звіту студент обов'язково додає:
заповнений та завірений печаткою господарства (підприємства, установи) щоденник;
характеристику за період проходження практики;
гербарій уражених хворобами сільськогосподарських культур, зелених насаджень, тощо (не менше 50 видів);
оформлену колекцію шкідників с.-г. культур, зелених насаджень, тощо (не менше 50 видів і гербарій пошкоджених рослин;
гербарій поширених у господарстві бур'янів (не менше 50 видів).

Підведення підсумків практики проводиться після її закінчення за результатами виконання програми занять та індивідуального завдання:
https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u284/29.polozhennya_praktika_2021.pdf.

- Загальною формою звітності студента за навчальну практику є звіт, підписаний і оцінений керівником (ами) практики.

- З виробничої (переддипломної) практики звіт оцінюється керівником від бази практики і разом з іншими документами (щоденник, характеристика тощо) подається на рецензування керівнику практики від університету.

- Звіт має містити відомості про виконання студентом (слухачем) усіх розділів програми практики та індивідуального завдання і оформлюється відповідно до вимог чинних нормативних актів.

- Атестація студентів (слухачів) за результатами навчальної практики проводиться комісією з двох науково-педагогічних працівників (у т.ч. керівником практики) після аналізу звіту студента.

- Захист звіту за результатами виробничої (переддипломної) практики здійснюється перед комісією (3-4 члени), склад якої формує декан факультету (дирекція ННІ). Склад комісії та термін атестації визначаються наказом на проведення практики.

- Атестація студентів (слухачів) за результатами навчальних практик проводиться на базах практик в останній день її проведення. Атестація студентів (слухачів) за результатами виробничих практик проводиться в університеті протягом перших десяти днів після її завершення. Оцінку за практику вносять у екзаменаційну відомість та залікову книжку студента (слухача).

- Відпрацювання пропущених днів практики проводиться на базах практики, зазначених у наказі про направлення на практику.

- Форма контролю знань за результатами практик визначається навчальним планом і враховується стипендіальною комісією при визначенні розмірів стипендії нарівні з оцінками за теоретичне навчання в поточному семестрі.

- Студенту (слухачу), який не виконав програму практики частково або повністю з поважних причин, термін її виконання може бути перенесений наказом ректора університету на інший період із збереженням стипендії.

- Студенту (слухачу), який не виконав програму практики повністю або частково без поважних причин, може бути надане право повторного проходження практики в інший час з повним відшкодуванням додаткових освітніх послуг до бюджету Університету.

- Студент (слухач), який не виконав програму практики і не атестований за її результатами, відраховується з числа студентів Університету.

- Підсумки практик обговорюються на засіданнях кафедри, а загальні її підсумки підводяться на засіданнях вчених рад факультетів не рідше одного разу протягом навчального року.

- За результатами практик відповідальний за практику студентів (слухачів) від факультету НПП готує зведений звіт і не пізніше 20 днів після підведення підсумків подає його до навчального відділу університету.

4. Методичні поради та вказівки щодо проходження виробничої практики

У період проходження виробничої практики в господарстві (підприємстві, установі) студенти повинні приймати безпосередню участь у проведенні організаційно-технологічних заходів із захисту сільськогосподарських культур від шкідливих організмів, проводити

систематичне обстеження сільськогосподарських угідь на території господарства, визначати площі сільськогосподарських культур уражених найбільш поширеними збудниками хвороб, заселених шкідниками та ступінь їх забур'яненості.

На основі технологічних карт вирощування сільськогосподарських культур в господарстві навчитись визначати потребу в хімічних, біологічних засобах захисту рослин від шкідливих організмів, скласти календарні плани проведення захисних заходів і забезпечувати їх виконання, визначати спеціальні машини та обладнання для виконання робіт із захисту рослин, вміти готувати робочі розчини та бакові суміші пестицидів і агрохімікатів для проведення профілактичних обприскувань рослин проти шкідливих організмів та забезпечувати своєчасне і якісне їх використання.

Опанувати на практиці проведення фітопатологічного та ентомологічного контролю в господарстві за якістю насінневого і садивного матеріалу, навчитись застосовувати профілактичні заходи його знезараження, вміти обстежувати сільськогосподарські угіддя та зелені насадження для виявлення карантинних організмів.

Провести моніторинг хімічних пестицидів і біологічних засобів захисту в господарстві, звернути увагу як здійснюється контроль за їх транспортуванням, правильним зберіганням і раціональним використанням.

На основі результатів визначення фітосанітарного стану посівів та результатів оцінки стійкості сортів вміти визначати необхідні біологічні та хімічні засоби захисту рослин.

Приймати безпосередню участь в проведенні комплексу профілактичних і радикальних заходів захисту сільськогосподарських культур від шкідників, хвороб і бур'янів, які базуються на організаційно-господарських, агротехнічних, селекційно-насінневих, хімічних, біологічних та інших методах і способах. Звернути увагу на створення в господарстві спеціальних ланок, бригад із захисту рослин і опанувати, як проводиться безпосередній контроль за якістю виконаної ними роботи.

Вивчити питання надання консультативної допомоги спеціалістам господарства у проведенні заходів захисту сільськогосподарських культур від шкідливих організмів, звернути увагу як використовують препарати та дотримуються технології їх застосування.

Уміти визначати потребу в матеріально-технічних засобах, спецодязі, засобах індивідуального захисту для роботи з пестицидами. Звернути увагу на здійснення контролю в господарстві за додержанням правил охорони природи, техніки безпеки та виробничої санітарії.

Акцентувати увагу на обізнаність спеціалістами із захисту і карантину рослин законів, постанов, наказів, розпоряджень та інших нормативних документів, що стосуються виробничої діяльності (Закони України: "Про захист рослин", "Про карантин рослин", "Про пестициди і агрохімікати", "Про охорону праці").

За період виробничої практики студент повинен закріпити теоретичні знання щодо візуальної діагностики хвороб рослин та їх пошкоджень фітофагами. Закріпити знання методів ідентифікації збудників хвороб, шкідників і бур'янів, а також їх біології та екології.

Розширити знання з біологічного захисту рослин, карантину рослин, хімічних і біологічних засобів та інші, що включені до "Переліку пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні". Звернути увагу на особливості їх застосування під час обробки насіння, садивного матеріалу, догляду за посівами сільськогосподарських культур в період вегетації та під час зберігання врожаю.

Опанувати методи оцінки стійкості сортів і гібридів сільськогосподарських культур до шкідливих організмів, особливості проведення фітопатологічної, ентомологічної та гербологічної експертизи, визначення фітосанітарного стану сільськогосподарських угідь. Ознайомитися з технікою безпеки та виробничої санітарії при застосуванні засобів захисту рослин і заходами попередження виробничого травматизму, професійних захворювань.

5. Рекомендації до збору експериментального матеріалу

5.1. Для виконання випускної кваліфікаційної роботи необхідно виконати наступне:

- оволодіти методикою проведення фенологічних спостережень за ростом і розвитком сільськогосподарської культури і отримати необхідний експериментальний матеріал з обраної теми випускної роботи;

- оволодіти методикою аналізу обліків і спостережень за розвитком шкідливих організмів на сільськогосподарській культурі й отримати ряд експериментальних даних, які обумовлені темою роботи;

- опанувати методику проведення оцінки стійкості сортів і гібридів сільськогосподарських культур до шкідливих організмів і отримати необхідні експериментальні дані по темі роботи;

- вивчити вплив окремих технологічних прийомів вирощування с.-г. культур на стійкість до шкідливих організмів і на підвищення продуктивності рослин;

- під час проходження виробничої практики у структурних підрозділах Держпродспоживслужби України ознайомитися з

фітосанітарними вимогами України до імпортованих вантажів і фітосанітарні вимоги різних країн, проаналізувати карантинний стан України, ознайомитися із дозвільною документацією у фітосанітарії, освоїти основні методики мікологічної, вірусологічної, бактеріологічної, ентомологічної та герботологічної експертизи згідно ДСТУ.

- 5.2. Керівник випускної кваліфікаційної роботи повинен:

- надавати студенту допомогу у розробці календарного плану роботи на весь період практики із зазначенням черговості виконання окремих етапів;

- рекомендувати студенту необхідну методичну і наукову літературу, довідникові матеріали й інші джерела відповідно до теми роботи;

- систематично надає студенту консультативну допомогу;

- перевіряє якість виконання роботи, як по етапам, так і в цілому.

6. Програма виробничої практики

6.1. Характеристика господарства – місця проведення виробничої практики студента

За період практики студент знайомиться з господарством (базою практики), приймає безпосередньо участь у проведенні окремих технологічних операцій з вирощування основних сільськогосподарських культур, збирає необхідні дані для звіту звернувши увагу на наступне:

- назва господарства, його адреса, місцезнаходження господарства відносно ґрунтово-кліматичної зони України; віддаль господарства від залізничної станції, районного центру, автостанції тощо;

- характеристика ґрунтів, які поширені в господарстві, їх ґрунтоутворюючі породи, ґрунтові карти, картограми та їх використання в господарстві.

6.2. Характеристика кліматичних умов

- дані багаторічних спостережень за температурою повітря, атмосферними опадами, вологістю повітря;

- особливості зимового періоду, глибина промерзання ґрунту, висота снігового покриву, дати останніх заморозків, строки початку весняних робіт;

- характеристика кліматичних умов в період вегетації сільськогосподарських культур; порівняльна характеристика середньо декадних показників температури повітря, кількості опадів і вологості

повітря поточного року із середніми багаторічними показниками, гідротермічний коефіцієнт.

6.3. Система землеробства в господарстві

- структура земельних угідь і посівних площ у господарстві, типи і вили сівозмін, сівозміни, що забезпечують правильне чергування культур і найбільш доцільну організацію земельної території господарства;

- системи обробітку ґрунту відповідно до ґрунтово-кліматичних умов, біологічних особливостей вирощування культур і забур'яненості полів у господарстві;

- система застосування органічних, мінеральних і бактеріальних добрив, що відповідає вимогам вирощування культур у господарстві;

- агротехнічні заходи захисту ґрунтів від вітрової і водної ерозії;

- наявність насаджень полезахисних смуг, заліснення ярів, водоймищ, крутих схилів, пісків тощо;

- меліоративні заходи, які стосуються зрошення в посушливих районах, осушення заболочених земель; гіпсування і вапнування ґрунтів.

6.4. Технології вирощування основних сільськогосподарських культур в господарстві

- технологічні карти вирощування зернових колосових, зернобобових, круп'яних і технічних культур;

технології вирощування овочевих, плодово-ягідних культур і винограду;

- технології вирощування овочевих культур у захищеному ґрунті в господарстві.

6.5. Захист сільськогосподарських рослин від шкідливих організмів:

- системи захисних заходів, які запроваджені в господарстві проти хвороб, шкідників і бур'янів на основних сільськогосподарських культурах; технологічні карти і робочі плани по захисту с.-г. культур від шкідливих організмів;

- системи захисту рослин від шкідливих організмів за ресурсоощадних технологій;

- матеріальна забезпеченість господарства для виконання запланованих захисних заходів;

- аналіз матеріально-технічного стану спецмашин по захисту рослин у господарстві;

- машини для протруєння, інкрустації насіння;

- машини для приготування розчинів, суспензій, емульсій пестицидів;

- наявність іншої допоміжної апаратури;
  - обладнання та машини для обприскування посівів сільськогосподарських культур;
  - устаткування для дезінфекції культиваційних споруд і субстратів (грунту);
  - використання у господарстві для внесення засобів захисту рослин авіації та безпілотних літальних апаратів;
- участь студента в підготовці і налаштуванні спецмашини по захисту рослин до роботи;

6.6. Фітосанітарний стан полів сівозміни у господарстві (на основі особистих спостережень студента)

- результати обстеження полів по виявленню чисельності шкідників та мишоподібних гризунів, розповсюдження та розвитку хвороб на сільськогосподарських культурах;
- забур'яненість посівів основних сільськогосподарських культур;
- фітопатологічна експертиза насіннєвого та посадкового матеріалу;
- характеристика районованих та перспективних сортів/гібридів сільськогосподарських культур у господарстві на стійкість проти хвороб і шкідників;
- система сортозаміни і стан насінництва польових культур;
- технічна та економічна ефективність захисних заходів проти шкідливих організмів на сільськогосподарських культурах.

6.7. Специфіка роботи державних фітосанітарних інспекторів (у випадку проходження виробничої практики у структурних підрозділах Держпродспоживслужби України)

- фітосанітарні вимоги України до імпортованих вантажів;
- фітосанітарні вимоги різних країн;
- фітосанітарний моніторинг;
- карантинний стан України;
- огляд поширення карантинних організмів в регіоні проходження практики;
- виявлення та ліквідація карантинних організмів;
- дозвільні документи у фітосанітарії;
- законодавство у сфері карантину рослин;
- нормативно-правові акти у захисті рослин.

6.8. Виробнича практика на базі біологічних і діагностичних лабораторій, підрозділів аграрних компаній

- структура підрозділу та узагальнення досвіду його роботи;

діагностичні протоколи для ідентифікації фітопатогенних грибів, бактерій, вірусів, нематод і виявлення ентомологічних і гербологічних об'єктів;

стандартизовані та наукові методики біотехнологічних процесів під час виробництва біопрепаратів для захисту рослин;

ведення звітності за результатами роботи;

рекомендації щодо покращення фітосанітарного стану насінневого та садивного матеріалу, а також посівів і насаджень культур;

надання професійних консультацій клієнтам щодо асортименту препаратів;

особливості участі у днях поля, виставках, конференціях і семінарах.

7. Зміст звіту про виробничу практику

ПЕРЕДМОВА (1 сторінка)

(проблеми захисту рослин від шкідливих організмів).

1. Характеристика господарства (2-3 с.)

1.1. Місцезнаходження господарства.

1.2. Характеристика ґрунтів.

1.3. Характеристика кліматичних умов.

2. Система землеробства в господарстві (4-5 с.)

2.1. Структура земельних угідь і посівних площ.

2.2. Типи та види сівозмін.

2.3. Система обробітку ґрунту.

2.4. Система застосування органічних, мінеральних і бактеріальних добрив.

2.5. Агротехнічні заходи захисту ґрунтів від вітрової і водної ерозії.

2.6. Меліоративні заходи.

3. Галузь рослинництва (6-7 с.)

3.1. Технології вирощування сільськогосподарських культур у господарстві.

3.2. Технологічні карти вирощування озимої пшениці, ячменю, кукурудзи (на зерно і на силос), гороху, ріпаку, буряків цукрових, картоплі, соняшнику та інших культур.

3.3. Технології вирощування кормових культур.

3.4. Технології вирощування овочевих, плодово-ягідних культур і винограду.

3.5. Технологічні карти вирощування овочевих культур у захищеному ґрунті.

4. Системи захисту сільськогосподарських рослин від шкідливих організмів (10-12 с.)

4.1. Технологічні карти і робочі плани по захисту зернових, зернобобових, технічних, овочевих і плодово-ягідних культур від хвороб, шкідників і бур'янів.

4.2. Характеристика машинно-тракторного парку, спеціальних машин для захисту рослин, їх стан готовності до роботи.

4.3. Стан забезпечення господарства пестицидами та біопрепаратами, їх характеристика.

4.4. Результати особистих обстежень полів і обліки поширення і розвитку хвороб, чисельності шкідників, стану забур'яненості посівів сільськогосподарських культур.

4.5. Результати фенологічних спостережень за ростом і розвитком сільськогосподарських культур, динамікою поширення та розвитку основних хвороб та фенологією основних шкідників.

4.6. Оцінка стійкості проти хвороб і шкідників сортів та гібридів рослин, які вирощуються у господарстві.

4.7. Технічна та економічна ефективність захисних заходів проти шкідливих організмів на сільськогосподарських культурах у господарстві.

4.8. Робочий план захисту сільськогосподарських культур від шкідливих організмів на майбутній рік (на основі особистих спостережень і побажань студента) у господарстві.

5. Карантин рослин (1-2 с.)

5.1. Стан виявлення на території області карантинних організмів, обмежено поширених в Україні (за результатами роботи департаменту фітосанітарної безпеки, контролю в сфері насінництва, розсадництва та якості зерна Держпродспоживслужби України).

5.2. Поширення регульованих некарантинних шкідливих організмів.

6. Безпека праці під час роботи з пестицидами (2 с.)

6.1. Вимоги до транспортування та зберігання пестицидів.

6.2. Особливості безпеки праці при застосуванні пестицидів.

7. Роль спеціалістів із захисту і карантину рослин в забезпеченні продовольчої, фітосанітарної безпеки та у виробництві екологічно безпечної продукції (1,5-2 с.)

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ (1-2 с.)

(підсумки студента про проходження виробничої технологічної практики, пропозиції щодо покращання її проходження)

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

(наведені фотографії, рисунки, схеми, які розкривають окремі виробничі процеси в господарстві, безпосередня участь студента в технологічних процесах)

ПРИМІТКА 1. У випадку проходження практичного навчання на базі структурних підрозділів Держпродспоживслужби України та інших установ, враховується специфіка їх діяльності, коригується зміст звіту, який попередньо розглядається на засіданні кафедри.

ПРИМІТКА 2. Звіт повинен бути підписаний керівниками практики від університету та господарства і завірений печаткою.

8. Оформлення звіту за результатами проходження практики

Обсяг звіту повинен бути в межах 25-35 сторінок, включаючи таблиці, рисунки, фотографії і додатки.

Текст звіту друкується на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210×297 мм), через один інтервал – з використанням шрифту текстового редактора Word – Times New Roman, 14-й кегль. Відступи від краю сторінки: лівий – 30 мм, верхній, нижній – 20 мм, правий – 10 мм. Усі таблиці, рисунки та ілюстрації мають загальну нумерацію. Ілюстрації (рисунки, фото, схеми, графіки, карти, тощо) розміщуються безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше або у додатках. На всі ілюстрації мають бути зроблені посилання в тексті пояснювальної записки. Якщо ілюстрація створена не автором кваліфікаційної роботи, необхідно дотримуватися вимог чинного законодавства про авторські права.

Посилання в тексті звіту на літературні джерела зазначається у кінці речення згідно з їхнім переліком у квадратних дужках, наприклад: “Шкали для обліку, наведені у роботах [1-3]”.

Відомості про джерела, включені до списку, необхідно давати відповідно до вимог міжнародних і державного стандартів з обов’язковим наведенням назв праць. Зокрема, потрібну інформацію можна одержати з таких документів: ДСТУ 8302:2015.

Кожен додаток починають з нової сторінки, додатки повинні мати заголовки, надруковані угорі малими літерами з першої великої симетрично стосовно тексту сторінки. Праворуч над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово “Додаток __” і велика літера, що позначає додаток. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Ґ, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ђ. Один додаток позначається як додаток А. Нумерація додатків здійснюється в межах кожного розділу. Наприклад, додатки до першого розділу: А.1, А.2 і т. ін.; додатки до другого розділу: Б.1, Б.2, Б.3 і т. ін.; додатки до третього розділу: В.1, В.2, В.3 і т. ін. У разі посилання у тексті на додатки, вказується їх номер, наприклад додаток А.1.

ДОДАТОК А. Зразок оформлення титульної сторінки звіту

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет біоресурсів і природокористування
України
Факультет захисту рослин, біотехнологій та екології

ЗВІТ
про проходження виробничої практики

на
базі _____
(назва місця проходження практики)

студента _____ (ки)
_____
(прізвище, ім'я та по батькові)

_____ курсу _____ групи ОС «Бакалавр»
спеціальності 202 «Захист і карантин рослин»

Термін проходження практики з «__» _____ 20__ р. по «__» _____
20__ р.

Керівник практики від НУБіП України
_____(_____) _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Керівник від бази практики _____
(_____) _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

МП

Київ-202__

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**ЩОДЕННИК
З ВИРОБНИЧОЇ (НАВЧАЛЬНОЇ) ПРАКТИКИ**

Студента _____
(ПІБ)

Факультет захисту рослин, біотехнологій та екології

Освітні ступінь «Бакалавр»

Спеціальність 202 «Захист і карантин рослин»

Курс _____ Група _____

База практики _____

Термін практики з _____ до _____

Керівник від НУБіП України _____

Керівник від бази практики _____

Прибув на базу практики відповідно до наказу
від «__» _____ 20__ р. №__

Інструктаж з охорони праці та техніки безпеки проведено
«__» _____ 20__ р. _____
(ПІБ, підпис відповідальної особи)

Київ 20__

1. Здійснені заходи практичного навчання

Місяць, число	Об'єкт практики	Короткий зміст навчання	Підпис керівника від бази практики
1	2	3	4

1	2	3	4

2. Індивідуальні завдання, які видаються на об'єкті практики керівником практики від університету

Підпис керівника _____

3. Здійснені виробничі заходи

Підпис керівника _____

4. Раціоналізаторські пропозиції студента

Зміст пропозицій	Схвалено чи ні	Об'єкт впровадження

5. Експерсії на суміжні виробництва

Підпис керівника _____

6. Висновки студента щодо результатів проходження практики і побажання на її покращення

Підпис студента _____

7. Відгук керівника практики від бази практики про якість виконання студентом програми практики

Підпис керівника _____

Печатка

8. Відгук керівника практики від університету про якість виконання студентом програми практики

Підпис керівника _____

9. Висновок завідувача кафедри

Підпис _____

ДОДАТОК В. Направлення на виробничу практику

Форма № Н-7.02

**НАПРАВЛЕННЯ
на виробничу практику**

Видано _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

_____ (факультет)

_____ (спеціальність, курс)

Направлений до _____

Завдання _____

Термін практики « _____ » днів з _____ по _____ 20 ____ р.

ПІДСТАВА: Наказ від « _____ » _____ 20 ____ р. № _____

МП

Декан

**ВІДМІТКА ПРО ВИБУТТЯ ДО БАЗИ ПРАКТИКИ,
ПРИБУТТЯ ДО ПУНКТУ ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ВИБУТТЯ З НЬОГО**

Вибув з _____ Прибув до _____

« _____ » _____ 20 ____ р. « _____ » _____ 20 ____ р.

печатка Підпис _____ печатка Підпис _____

Вибув з _____ Прибув до _____

« _____ » _____ 20 ____ р. « _____ » _____ 20 ____ р.

печатка Підпис _____ печатка Підпис _____

ДОДАТОК Д. ДОГОВІР НА ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Д О Г О В І Р
на проведення практики студентів вищих навчальних закладів
м. Київ “ ___ ” _____ 20__ р.

Ми, що нижче підписалися, з одного боку Національний університет біоресурсів і природокористування України (надалі - **Навчальний заклад**), в особі ректора Ніколаєнка Станіслава Миколайовича діючого на підставі Статуту і, з другого боку,

_____ (назва підприємства, організації, установи)

(надалі – **База практики**), в особі _____ + _____

_____ (посада, прізвище, ім'я та по батькові)

діючого на підставі _____

(статут підприємства, розпорядження, доручення)

уклали між собою договір:

База практики зобов'язується:

1.1. Прийняти студентів на практику згідно з календарним планом:

ПІБ студента _____

№ п/п	Шифр і назва спеціальності	Курс, група	Вид практики	Кількість студентів	Термін проведення практики	
					Початок	Кінець
1	2	3	4	5	6	7
	202 Захист і карантин рослин		Виробнича			

1.2. Надіслати до НУБіП України повідомлення встановленого зразка про прибуття на практику студента (ів).

1.3 Призначити наказом кваліфікованих спеціалістів для безпосереднього керівництва практикою.

1.4. Створити необхідні умови для виконання студентами програми практики, не допускати використання їх на посадах і роботах, що не відповідають програмі практики та майбутній спеціальності.

1.5. Забезпечити студентам умови безпечної роботи на конкретному робочому місці. Проводити обов'язкові інструктажі безпеки праці: ввідний та на робочому місці. У разі потреби навчити студентів-практикантів безпечних методів праці. Забезпечити спецодягом, запобіжними заходами, лікувально-профілактичним обслуговуванням за нормами для штатних працівників.

1.6 Надати студентам-практикантам і керівникам практик від НУБіП України можливість користуватися лабораторіями, кабінетами, майстернями, бібліотеками, технічною та іншою документацією, необхідною для виконання програми практики.

1.7. Забезпечити облік виходів на роботу студентів-практикантів. Про всі порушення трудової дисципліни, внутрішнього розпорядку та про інші порушення повідомляти навчальний заклад.

1.8. Після закінчення практики дати характеристику на кожного студента-практиканта, в котрій відобразити якість підготовленого ним звіту.

1.9. Додаткові умови _____

---

2. Навчальний заклад зобов'язується:

2.1. За два місяці до початку практики надати базі практики для погодження програму, а не пізніше ніж за тиждень – список студентів, яких направляють на практику.

2.2. Призначити керівниками практик кваліфікованих науково-педагогічних працівників.

2.3. Забезпечити додержання студентами-практикантами трудової дисципліни і правил внутрішнього трудового розпорядку. Брати участь у розслідуванні комісією бази практики нещасних випадків, що сталися з студентами.

3. Відповідальність сторін за невиконання договору

3.1. Сторони відповідають за невиконання покладених на них обов'язків щодо організації та проведення практики згідно з діючим законодавством про працю в Україні.

3.2. Всі суперечки, що виникають між сторонами за договором, вирішуються у встановленому законодавством порядку.

3.3. Договір набуває сили після його підписання і діє до кінця практики згідно з календарним планом.

3.4 Строки проведення практики студентів визначаються наказом ректора НУБіП України про направлення на практику;

3.5. Договір складають у двох примірниках – по одному навчальному закладу та базі практики.

3.6. Юридичні адреси сторін та розрахункові рахунки:

Національний університет біоресурсів і природокористування України - м.Київ-41, вул. Героїв Оборони, 15; ГУ Державної казначейської служби України у м. Києві, _____

Бази практики _____

Підписи та печатки:

Національний університет
біоресурсів і природокористування
України

База практики:

_____
(підпис)

_____
(підпис)

“ ____ ” _____ 20__ р.

“ ____ ” _____ 20__ р.

ДОДАТОК Є. ПАСПОРТ ГОСПОДАРСТВА

Паспорт

господарства

(установи) _____

_____ (назва господарства, підпр., орган., структ. підр.)

для проходження практики

_____ (вид та назва практики)

студентів факультету

_____ (назва факультету)

_____ спеціальності

_____ (шифр спеціальності)

ОКР _____ у
кількості _____

_____ (назва ОКР)

_____ (осіб)

с. _____, _____ р-ну, _____ обл.
(назва населеного пункту) (назва району) (назва області)

Відстань до м. Києва – _____ км.

Сполучення _____.

Керівник господарства – _____.

Усього сільськогосподарських угідь - _____ га,

у тому числі:

_____ - _____ га,

_____ - _____ га
_____ - _____ га
_____ - _____ га
_____ - _____ га
_____ - _____ га

Показники виробничої діяльності за 20_____ р.

Рослинництво:

Показники	Площа, га	Урожайність, т/га
Озима пшениця		
Кукурудза		
Тощо		

Тваринництво:

Показники	Значення
Надої молока, кг	_____
Кількість ВРХ, гол	_____
Кількість свиней, гол	_____
Тощо	_____
	_____

МТП господарства

Найменування	шт.
Тракторів	_____
Комбайнів	_____
Тощо	_____
	_____